CONTROVERSIAL ASPECTS OF PREDICATIVE VERBS

Maria-Laura Rus, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: In Romanian grammar the classification of verbs and moods in predicative and non-predicative generated a series of controversial issues, such as confusion among predicative verbs/ copulative verbs/ predicative auxiliaries. The primary opposition predicative/ non-predicative reflects a double determination: the first one referring to verbs, the second one referring to moods. In order to understand the implication of such controversies, we shall discuss about three aspects: identification of predicative marks, definition of predicative category from a syntactic point of view.

Keywords: predicative, mood, verb, syntactic, copulative verb

Clasificarea verbelor și a modurilor în predicative și nepredicative a suscitat numeroase controverse în rândul lingviștilor români. Sub aspect teoretic, concepte precum cele de „predicație", „predicativitate", „predicativ" sunt luate în discuție în cazul problematicii avute în vedere, dar în același timp și modalitățile concrete de realizare a acestora în limba română contemporană au fost așezate sub lupa analizei în studiile de specialitate: „verbe predicative", „verbe copulative", „auxiliare morfologice", „auxiliare sintactice", „semiauxiliare" etc.

Conținutul lexical-semantic și funcția sintactică înscriu verbul drept membru al unei propoziții. Așa cum se cunoaște, gramaticile tradiționale vorbesc despre existența a două categorii de verbe atunci când este luat în considerare criteriul înțelesului și anume:

a. Verbe care nu au înțeles lexical și care poartă, în acest sens, numele de verbe asemantice (aici intră auxiliarele propriu-zise – cele ce contribuie la formarea modurilor analitice, a timpurilor analitice și a diatezelor, precum și verbul „a fi")
b. Verbe care au înțeles lexical și care poartă denumirea de verbe semantice.

Această a doua categorie de verbe cuprinde, la rândul ei, două subgrupe, în funcție de autonomia (sau suficiența) lexicală:

b1. Verbe care au înțeles lexical de sine stătător

b2. Verbe care sunt dependente din punct de vedere lexical de alți termeni prezenți în enunț[1] (de tipul „a deveni", „a părea" etc.)

Tot două sunt și categoriile care privesc clasificarea verbelor după criteriul sintactic și anume:

a. Verbe cu funcție predicativă
b. Verbe cu funcție apredicativă[2]

[1] Clasificare redată după G.G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale: distincții și ... distincții*, Ediția a II-a revăzută, adăugită și îmbunătățită, Editura Paralela 45, Pitești, 2007, p. 205 și urm.

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)

Problemele implicate de tema în discuție (clasificarea verbelor și a modurilor în predicative și nepredicative) nu sunt raportate, însă, la aspectul semantic sau numai la aspectul semantic. Pentru a înțelege mai bine aceste probleme trebuie să avem în vedere următoarele aspecte: identificarea și ierarhizarea indicilor care definesc predicativitatea; definirea teoretică a conceptului de predicativitate ținând seama de acești indici; analiza mărcii de incluziune/excludere a indicilor predicativității la nivelul clasei morfologice, indiferent de natura „semantică sau asemantică – minus auxiliare morfologice”[3]. Primele două aspecte vizează problemele comune corelate predicației în prezența și prin prezența componentei sintactice, în timp ce ultimul aspect se centrează asupra problemelor care fac diferența între aspectul predicativ corelat verbului de cel corelat modului.

Sub aspect general, predicația se referă la un proces de atribuire a unei proprietăți sau la stabilirea unei relații. În acești termeni, lipsa predicației sintactice, ca și conjuncție între predicația logică și mărcile sintactice tipice, are drept consecință nerealizarea actului de comunicare intenționat de către vorbitor.

Tratarea în paralel a verbului și a modului nu poate fi susținută fără a întâmpina dificultăți de ordin sintactic și în egală măsură, logic.

Dihotomia predicat verbal/ predicat nominal duce, fără nicio îndoială, la o alta, derivată practic din prima: verb predicativ/verb copulativ. Faptul sau ideea că la nivelul acestora funcționează indicii predicativității ca factori de incluziune/excluziune, pentru o anumită clasă unitară, nu poate fi susținută decât de factori de natură extrasintactică, de cele mai multe ori, semantici.

Opoziția pe care o avem în vedere – predicativ vs. nepredicativ – este supusă unei duble determinări: prima este valabilă în cazul verbului, iar a doua funcționează în cazul modurilor verbale. Din punct de vedere sintactic, relația este cea care ordonează termenii, astfel încât dificultățile de ordin semantic nu sunt relevante pentru aspectul la care ne-am oprit, fapt constatat și afirmat clar de Hazy: „Considerăm că distincția verbe predicative și verbe nepredicative, recunoscută de majoritatea gramaticilor, este una ce se poate defini în termeni sintactici”[4]. În felul acesta, opoziția menționată are în vedere două tipuri de relații, care pot fi diferențiate prin modalitatea de instaurare a relației și nu prin natura lor intrinsecă. D.D. Drașoveanu afirmă în acest sens: „Nominativul impus de verb reprezintă un determinant obligatoriu, raportat la subiect nu prin verb, ci în prezența verbului, ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că avem de-a face cu o relație condiționată”[5].

D.D. Drașoveanu a fost lingvistul care a afirmat predicativitatea tuturor verbelor la mod personal, idee susținută și continuată de G.G. Neamțu. Confuziile, dificultățile, controversele intervin întrucât relației predicație – predicat i se atribuie diverse accepțiuni. Suficienți lingviști consideră că verbele copulative au doar rol de indice de predicație, deoarece sunt insuficiente

[2] Ibidem.
[3] D.D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997, p. 195.
[4] Ștefan Hazy, *Predicativitatea: determinare contextuală analitică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997, p. 30.
[5] D.D. Drașoveanu, *Sintagma „Verb+adjectiv” – o certitudine?*, în CLXVIII, 1973, nr. 2, p. 274.

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)

pentru a realiza un predicat, solicitând la dreapta lor un termen (numele predicativ) pentru a realiza actul de comunicare[6]. La alți lingviști, numele predicativ este definit ca un „auxiliar extrapredicativ"; Drașoveanu vorbește astfel despre „adjunct predicativ", Drăganu despre „complement în nominativ" sau Pană-Dindelegan despre „atributiv".

Ne alăturăm opiniei exprimate de Drașoveanu conform căreia predicativitatea verbului „a fi", pe care, prin extrapolare o putem extinde la toată clasa verbului, este o relație ce constă în „mobilizarea tuturor elementelor esențiale și neesențiale ale predicației"[7] încât verbul „este singur predicativ și deci, prin flectivul de acord verbal, populează și epuizează, fără rezerve sau excepții, sfera predicatului verbal, trăsătură pe care plenitudinea sau atrofierea, fie aceasta parțială sau totală, a sensului lor lexical nu au cum o modifica"[8]. Se elimină, astfel, opoziția predicativ/nepredicativ instaurată pe considerente exclusiv semantice. Prin urmare, distincția în cauză se poate analiza din perspectivă sintactică („comunică prin cuvinte cu indici de predicație o judecată logică sau o idee cu caracter afectiv ori volițional" – GLR 1966; în GALR 2005 se înțelege prin predicativitate „atașarea morfemelor predicativității, adică a morfemelor deictice de mod, timp, persoană și număr [= morfemele unui mod personal]"). Păstrarea ierarhiei propoziționale și recunoașterea „lanțului elementelor" (Chomsky) propoziției în raportul subiect – predicat reprezintă un recurs obligatoriu la o metodă de abordare sintactică.

În acest punct al demersului nostru, se impune revederea ipotezelor privind relația elementelor bazice[9] ale propoziției unul față de altul, aceasta întrucât relația dintre subiect și predicat ordonează termenii cuprinși și chiar definiți în și prin acea relație. Modalitatea de ierarhizare poate da seama de modul în care legătura pe care o considerăm definitivă între subiectul și predicatul unei propoziții face apel la predicativitate acceptată ca definiens plus o serie de categorii gramaticale care ordonează și susțin relația fundamentală de „atribuire a unei proprietăți obiectelor/indivizilor sau stabilirea unei relații între obiecte/indivizi" prin intermediul mărcilor sintactice. Astfel se pot defini și ierarhiza indicii de predicativitate, precum și recunoaște funcționarea sintactică a acestor indici: „un enunț absurd poate fi recunoscut de vorbitori ca structură, dar numai prin raportarea acestuia la enunțuri acceptabile semantic, adică prin echivalare cu structuri corecte"[10].

Lingviștii vorbesc despre patru astfel de posibile relații/raporturi, fiecare aducând argumente în sprijinul susținerii uneia sau alteia: relația/raportul de coordonare, de independență, de inerență, de subordonare (a subiectului față de predicat; a predicatului față de subiect). Vom recurge la argumentele aduse de Hazy pentru a infirma sau confirma aceste relații:

1. Relația de coordonare

[6] A se vedea și Ștefan Hazy, *op. cit*.
[7] D.D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997, p. 146.
[8] Idem.
[9] Subiectul și predicatul.
[10] Șt. Hazy, *op. cit.*, p. 30.

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)

Acest tip de relație se realizează în principal prin joncțiune, prin intermediul conectivelor. Subiectul și predicatul nu pot actualiza aceste tipuri de raporturi: adversative, disjunctive etc. Despre juxtapunere nu se poate vorbi decât sub aspect etimologic[11].

2. Relația de independență

Predicatul este cel care „califică, ele este acela care afirmă ceva, or, calificarea presupune existența elementului calificat" (Hazy), de unde imposibilitatea acestei relații. Drașoveanu este de aceeași părere, concluzionând asupra acestei relații: „ipoteza independenței nu-și găsește sprijin nici în fapte gramaticale, nici în fapte de conținut"[12].

3. Relația de inerență

Faptul că există o definire reciprocă la nivelul „lanțului esențial" al propoziției nu conduce înspre acceptarea ipotezei că se instaurează între termenii bazici o relație gramaticală specială și specifică exclusiv în cazul lor. Acest tip de relație ar trebui să presupună subordonarea lor reciprocă, „ceea ce ar fi imposibil de admis" (Drașoveanu, Neamțu).

4. Relația de subordonare

Subordonarea subiectului față de predicat poate fi funcțională pentru unele cazuri particulare de limbă, dar nu se poate infirma calitatea subiectului de parte principală de propoziție. Discuția în sine are ca scop clarificarea acelor cazuri particulare în care subiectul nu are un predicat al său, ci apare în relație cu un verb la infinitiv sau gerunziu, „moduri a căror capacitate predicativă este negată în general"[13].

Subordonarea predicatului față de subiect. Întrucât subordonarea intrapropozițională se poate realiza doar prin joncțiune, juxtapunere, flexiune și acord, este evident că primele două sunt eliminate de la bun început când este vorba despre raportul dintre subiect și predicat. Acordul este expresia raportului gramatical de subordonare: „întrucât în determinarea raportului gramatical este decisiv mijlocul prin care se realizează acest raport și fiindcă, în cazul subiectului și predicatului acesta este acordul, rezultă că predicatul este subordonat subiectului" concluzionează și Hazy. GALR 2005 precizează foarte clar, de asemenea: „Prin acord, verbul-predicat preia de la subiect informațiile gramaticale de număr și persoană, iar numele predicativ realizat adjectival, informații suplimentare de gen"[14].

Ultimul aspect la care ne vom opri este cel al tratării semiauxiliarelor și a modului în care acestea satisfac cerința de a servi ca bază predicativă (și astfel de a îndeplini funcția de predicat) într-o propoziție. Pentru a îndeplini această funcție, este nevoie ca verbul să aibă o autonomie semantică; să fie determinat sub raport modal și temporal; să implice în realizarea respectivei transformări un autor, un obiect sau o circumstanță. Drașoveanu și Neamțu consideră obligatorie interpretarea analitică a sintagmei semiauxiliar + formă verbală. Hazy include în lista semiauxiliarelor de mod *a putea, a trebui, a avea, a fi, a-(i) veni*, care se diferențiază de semiauxiliarele de aspect *a porni, a începe, a sta, a (se) apuca* etc. Convenind că verbele

[11] „Când între doi termeni intervine un alt mijloc de exprimare a raporturilor (cum se întâmplă în cazul subiect – predicat)" nu se poate vorbi de juxtapunere.
[12] D.D. Drașoveanu, *op. cit.*, p. 177-178.
[13] Șt. Hazy, *op. cit.*, p. 19.
[14] GALR 2005, p. 352.

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)

predicative şi cele nepredicative nu sunt diferenţiate semantic, susţinând presupoziţia unui unic tip de predicat (diferenţiat semantic, desigur)[15], în cazul semiauxiliarelor se impune precizarea „criteriului semantic distribuţional" (Hazy). Astfel semiauxiliarele de mod impun distincţia faţă de verbele predicative şi cele nepredicative, dar şi faţă de auxiliarele morfologice. Nu mai insistăm asupra situaţiilor în care acestea au valoare predicativă, întrucât sunt fapte foarte cunoscute.

În concluzie, abordarea clasei lexico-gramaticale a verbului poate fi făcute din diverse perspective. Din punct de vedere semantic verbul reprezintă clasa care susţine în cel mai înalt grad predicaţia logică. De asemenea, el are categorii şi mecanisme capabile să transforme organizarea sintactică într-un fapt de enunţare. Indicii sintactici ai predicaţiei asigură referirea la un eveniment extralingvistic. Persoana şi numărul, ca indici de predicaţie, asigură prin acord legătura sintactică a verbului cu un grup nominal. Hazy sublinia atât avantajele, cât şi dezavantajele unui asemenea demers: „ … în general, conceptul sintactic de predicat se bazează în exclusivitate pe principiul morfologic, acesta fiind înţeles ca un V1 (predicativ) la unul din modurile personale, sau un V2 (copulativ) la mod personal urmat de un Pr/ nume predicativ. De aici rezultă că se încearcă de fapt unificarea unităţilor sintactice cu cele morfologice ceea ce duce la morfologizarea excesivă a sintaxei şi implicit, la nerecunoaşterea existenţei semiauxiliarelor drept clasă distinctă de verbe, la negarea funcţiei de predicat a verbelor la gerunziu şi infinitiv".

Modul verbal reprezintă dimensiunea pragmatică a clasei lexical-morfologice, instaurând raportul dintre un semn şi interpretantul său. „Modul trimite la locutor exprimând atitudinea acestuia în legătură cu evenimentul descris pe care locutorul şi-l asumă ca realitate sau posibilitate" (*Dicţionarul de Ştiinţe ale Limbii*). Definiţia acesta se referă, însă, numai la modul personal. Drăşoveanu remarca faptul că definirea reciprocă a categoriilor gramaticale de mod şi persoană „deosebite atât prin conţinut cât şi prin flectivele lor" nu poate fi acceptată. Practic, nu e logic ca o categorie gramaticală precum cea a persoanei să fie „considerată notă a celeilalte".

Întrebarea care pune este dacă modul verbal defineşte predicativitatea sau el este definit în funcţie de aceasta? Drăşoveanu considera că „personale/ nepersonale aplicate modurilor le vom înţelege ca arătând compatibilităţile – incompatibilităţile modului cu persoana". Astfel, modul nu este definiens şi deşi este parte a definiţiei, nu este una dominantă. Concluzia la alternativele personal pentru că predicativ? sau predicativ pentru că personal? este: sunt predicative pentru că sunt personale, idee susţinută şi de Hazy. Rămân însă problemele referitoare la modurile nepersonale (gerunziul şi infinitivul), la care ne vom opri într-un articol viitor.

BIBLIOGRAPHY:

*** *Gramatica limbii române, II Enunţul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005

[15] Ex. Mama este veselă.
Mama cântă veselă.

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)

Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Institutul European, Iași, 1999

Drașoveanu, D.D., *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997

Hazy, Ștefan, *Predicativitatea: determinare contextuală analitică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1997

Neamțu, G.G., *Predicatul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986

Neamțu, G.G., *Teoria și practica analizei gramaticale: distincții și ... distincții*, Ediția a II-a revăzută, adăugită și îmbunătățită, Editura Paralela 45, Pitești, 2007

Nemțuț, Alina-Paula, *Modurile nepersonale ale verbului în limba română contemporană*, Editura Universității din Oradea, 2011

BDD-V1620 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 3.12.108.7 (2024-04-19 10:03:49 UTC)